

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO PLANO PATVIRTINIMO

2002 m. balandžio 12 d. Nr. 519

Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. 1196 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. [86-3015](#)), 322 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą (pridedama).
2. Pavesti Aplinkos ministerijai kartu su kitomis ministerijomis vykdyti valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo priemones ir, atsižvelgiant į plane nurodytų priemonių įgyvendinimo rezultatus, teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl plano tikslinimo.
3. Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 17 d. nutarimą Nr. 593 „Dėl Valstybinės atliekų tvarkymo strategijos ir veiksmų programos metmenų“ (Žin., 1999, Nr. [44-1409](#)).

FINANSŲ MINISTRĖ, PAVADUOJANTI MINISTRĄ PIRMININKĄ DALIA GRYBAUSKAITĖ

APLINKOS MINISTRAS

ARŪNAS KUNDROTAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519

VALSTYBINIS STRATEGINIS ATLIEKŲ TVARKYMO PLANAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Valstybinės atliekų apskaitos duomenimis ir ekspertų vertinimais, 2000 metais Lietuvoje susidarė apie 2,4–2,6 mln. tonų nepavojingų ir apie 165 tūkst. tonų pavojingų atliekų. Didžioji dalis nepavojingų atliekų (apie 2 mln. tonų) pašalinta sąvartynuose. Apie 450 tūkst. tonų atliekų panaudota ir perdirbta.

2. Pastaruosius ketverius metus, Lietuvai siekiant narystės Europos Sąjungoje, labai sustiprinta atliekų tvarkymo teisinė bazė, tačiau ne visi atliekų tvarkymo klausimai reglamentuoti, todėl šią teisinę bazę būtina tobulinti.

3. Šiuo metu savivaldybių organizuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dar valdomos neefektyviai, savivaldybių administracijos padaliniais, atsakingiems už atliekų tvarkymą, trūksta kvalifikuotų specialistų.

4. Atliekų tvarkymas Lietuvoje yra prioritetinė aplinkos apsaugos sritis, kurios svarba nurodyta Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. I-1550 ([Žin., 1996, Nr. 103-2347](#)) patvirtintoje Valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje.

5. Atliekų tvarkymo sistemos plėtojimas – svarbi integracijos į Europos Sąjungą dalis. Šis planas parengtas atsižvelgiant į Europos Sąjungos atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus.

6. Šiame plane nurodytos pagrindinės teisinės, administracinės ir ekonominės priemonės, kurios turėtų būti vykdomos visuose valdymo lygmenyse.

7. Šiame plane nustatytos užduotys ir numatyti veiksmai ir priemonės, kurias turi įgyvendinti valstybės ir savivaldybių institucijos.

8. Šiame plane aptartus bendruosius atliekų tvarkymo principus, veiksmus ir užduotis reguliariai reikės tikslinti ir detalizuoti priklausomai nuo atliekų tvarkymo rezultatų ir naujos informacijos.

II. VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO PLANO TIKSLAI

9. Svarbiausieji šio plano tikslai:

9.1. apsaugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo taršos atliekomis poveikio, maksimaliai, tačiau racionaliai naudojant atliekų medžiaginius ir energetikos išteklius;

9.2. sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų;

9.3. nustatyti atliekų tvarkymo užduotis, priemones ir veiksmus, sudarančius sąlygas per artimiausią dešimtmetį įgyvendinti Europos Sąjungos atliekų tvarkymo direktyvas.

III. ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS PRINCIPAI

10. Lietuvos Respublikoje kuriama atliekų tvarkymo sistema, apimanti visų atliekų tvarkymą, išskyrus išmetimus į orą, nuotekas į vandenį ir radioaktyviąsias atliekas, taip pat kritusius gyvulius ir žemės ūkio atliekas (natūralias, nepavojingas, naudojamas žemės ūkyje medžiagas). Ją sudaro dvi pagrindinės grandys:

10.1. gamybos atliekų tvarkymo sistema, apimanti susidarančias gamybos proceso metu atliekas, kurių tvarkymas turi būti apibrėžiamas gamtos išteklių naudojimo leidimuose;

10.2. savivaldybių atliekų tvarkymo sistemos, apimančios komunalines atliekas ir kitas savivaldybių teritorijoje susidariusias atliekas, kurios nepatenka į gamybos atliekų tvarkymo sistemą.

11. Atliekų tvarkymo sistema apima atliekų surinkimo, rūšiavimo ir naudojimo sistemų planavimą ir sukūrimą ar modernizavimą, senų sąvartynų uždarymą ir rekultivavimą, naujų, modernių atliekų šalinimo įrenginių statybą, efektyvų atliekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimą ir administravimą.

12. Atliekų tvarkymo sistema pagrįsta atliekų tvarkymo principų hierarchija – atliekų tvarkymo pastangos pirmiausia sutelkiamos didesnę prioritetą turinčiam tvarkymo principui įgyvendinti. Principų hierarchija nustato šiuos atliekų tvarkymo prioritetus:

- 12.1. atliekų vengimas;
- 12.2. atliekų naudojimas;
- 12.3. saugus atliekų šalinimas.

13. Atliekų tvarkymo sistema turi remtis gamintojo atsakomybės už gaminio poveikį aplinkai principu, nes gamintojas, priimdamas svarbius sprendimus gaminio ir technologinio proceso projektavimo ir gamybos organizavimo stadijose, turi didžiausią įtaką šio poveikio formavimui.

14. Atliekų tvarkymo išlaidas pagal principą „teršėjas moka“ turi apmokėti atliekų turėtojas ir (arba) medžiagų ir gaminių, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas arba importuotojas. Siekiant visiškai įgyvendinti principą „teršėjas moka“, Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas (Žin., 1999, Nr. [47-1469](#); 2002, Nr. [13-474](#)) nustato mokesčių už aplinkos teršimą gaminių atliekomis.

15. Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas tiesiogiai priklauso nuo artimumo ir pakankamumo principų taikymo. Šie principai reikalauja, kad susidariusios atliekos būtų šalinamos artimiausiame tinkamai įrengtame atliekų šalinimo įrenginyje ir kad valstybė turėtų pakankamą šių įrenginių sistemą. Šie principai taikomi tik šalinant atliekas, bet ne jas naudojant.

16. Valstybės institucijos nustato svarbiausiuosius reikalavimus, užtikrinančius darbuotojų saugą, aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugą nuo taršos atliekomis poveikio. Kiekvienas ūkio subjektas ir savivaldybių institucijos, laikydamiesi šių reikalavimų, gali pasirinkti tinkamiausius atliekų tvarkymo būdus ar priemones.

17. Valstybės ir savivaldybių institucijos turi imtis organizacinių veiksmų tuo atveju, kai esami technologiniai pajėgumai neužtikrina būtino atliekų tvarkymo lygio, o patys verslo subjektai nesiima plėtoti naujų technologinių pajėgumų ir (arba) neteikia reikiamų atliekų tvarkymo paslaugų. Tokių veiksmų pavyzdys gali būti koncesijos konkursų organizavimas.

18. Savivaldybės institucijos – pagrindinė grandis, organizuojanti komunalinių atliekų, susidarančių atitinkamoje teritorijoje, tvarkymą. Jos atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų reglamentavimą, sukūrimą (plėtojimą) ir administravimą savo teritorijose, o esantys savivaldybių teritorijose gyventojai ir ūkio subjektai (įmonės, įstaigos ir organizacijos) privalo naudotis šia sistema (jeigu jų gamtos išteklių naudojimo leidimuose nenustatyta kitaip). Visi atliekų turėtojai turi apmokėti atliekų tvarkymo išlaidas ir laikytis nustatytųjų atliekų tvarkymo reikalavimų.

19. Siekiant didinti atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą, savivaldybėms rekomenduojama išvien kurti regionines atliekų tvarkymo sistemas. Valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą ir plėtojimą.

20. Buitinės atliekos, sudarančios didelę komunalinių atliekų dalį, turi būti tvarkomos laikantis atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų; visos jų tvarkymo išlaidos neturėtų viršyti 1 procento vidutinių šeimos pajamų. Socialinė politika turi būti įgyvendinama per socialines programas, ne atliekas tvarkančių įmonių lėšomis.

21. Gamybos atliekas, įskaitant pavojingas gamybos atliekas, tvarkyti – ūkio subjektų prievolė, įgyvendinama laikantis bendrųjų atliekų tvarkymo sistemos principų ir bendradarbiaujant su savivaldybių organizuojamomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemomis. Gamybos atliekų tvarkymą valstybės mastu reguliuoja aplinkos apsaugos ir kiti normatyviniai dokumentai, atitinkamos taisyklės, techniniai reglamentai ir gamtos išteklių naudojimo leidimai.

22. Atliekų tvarkymas turi būti planuojamas. Visų valstybės valdymo lygmenų atliekų tvarkymo planai turi būti koordinuojami taip, kad sudarytų darnią visumą.

23. Regioniniai atliekų tvarkymo planai turi būti grindžiami šio plano nuostatomis, o planuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos, ypač atliekų šalinimo ir naudojimo įrenginių statyba ir išdėstymas, turi būti įtrauktos į regioninės plėtros programas.

24. Savivaldybių atliekų tvarkymo planai turi būti suderinti su regioniniais atliekų tvarkymo planais.

IV. ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS

Atliekų vengimas

25. Svarbiausieji taršos ir atliekų vengimo principai yra šie:

25.1. atsargumo principas. Veiklą reikia planuoti taip, kad ji mažiausiai pakenktų aplinkai, ir tik tada vertinti aplinkos galimybes per tam tikrą laiką asimiliuoti neigiamą šios veiklos įtaką;

25.2. atsipirkimo principas. Taršos prevencijos priemonės turi ekonomiškai apsimokėti ir neprieštarauti rinkos ekonomikos principams. Teisiniai, administraciniai ir ekonominiai svertai turi būti numatomi ir naudojami taip, kad skatintų taršos prevencijos priemonių diegimą ir užtikrintų jų atsipirkimą;

25.3. integracijos principas. Taršos prevencijos uždaviniai neturi būti sprendžiami gerinant tik pavienių aplinkos komponentų (oro, vandens, dirvožemio) kokybę ar mažinant ūkinės veiklos įtaką kiekvienam komponentui atskirai. Kiekvienas ūkio subjektas turi imtis visų įmanomų ir ekonomiškai pagrįstų priemonių, kad jo gamybinės veiklos ir gaminamų produktų ar paslaugų neigiamas poveikis visiems aplinkos komponentams gamybos proceso ar paslaugos teikimo metu būtų kuo mažesnis.

26. Vengti atliekų – tai mažinti:

26.1. susidarančių atliekų;

26.2. nepanaudojamų atliekų;

26.3. atliekų pavojingumą žmonių sveikatai ir aplinkai.

27. Atliekų vengimo ir pavojingumo aplinkai ir žmonių sveikatai mažinimo priemonės yra šios:

27.1. diegti švaresnės gamybos, mažaatliekes technologijas;

27.2. naudoti kuo mažiau kenksmingų medžiagų;

27.3. gaminti ir naudoti ilgo ir (ar) pakartotinio naudojimo ir tapusius atliekomis lengvai perdirbamus gaminius.

28. Yra šie atliekų vengimo ir pavojingumo aplinkai ir žmonių sveikatai mažinimo priemonių įgyvendinimo būdai:

28.1. diegti integruotus taršos leidimus (nustatyti ir kontroliuoti taršos emisijos į aplinką normas ir sąlygas, taip pat ir taršos atliekomis);

28.2. reglamentuoti ir kontroliuoti medžiagų ir gaminių gamybą, importą, prekybą ir naudojimą;

28.3. rengti ir įgyvendinti gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo planus;

28.4. diegti savanorišką aplinkosaugos auditą, standartizuotas aplinkos ir integruoto produkto vadybos sistemas;

28.5. informuoti visuomenę apie gaminių kenksmingumą, jų būvio ciklo trukmę ir padarinius.

Atliekų naudojimas

29. Naudoti atliekas skatinama laikantis šių prioritetų:

29.1. atliekų perdirbimas;

29.2. energijos gavyba iš atliekų.

30. Pagrindinis atliekų naudojimo plėtros būdas – privačios iniciatyvos skatinimas ekonominėmis priemonėmis, tarp kurių svarbus yra gamintojų atsakomybę didinančios mokesčių už aplinkos teršimą sistemos įdiegimas.

31. Lietuvos Respublikoje palaipsniui kuriamas ekonominis mechanizmas, užtikrinantis antrinių žaliavų surinkimo ir naudojimo rentabilumą. Šio mechanizmo svarbiausieji aspektai yra:

31.1. gamintojų atsakomybės įtvirtinimas šalies teisinėje bazėje ir reikiamų verslo struktūrų veiklos šioje srityje sąlygų sudarymas;

31.2. įvairūs ekologiniai gaminių (medžiagų) mokesčiai, iš kurių gautomis lėšomis subsidijuojamas, dotuojamas ir kredituojamas antrinių žaliavų surinkimo, rūšiavimo, parengimo perdirti, perdirbimo verslas, skatinamas atliekų naudojimas;

31.3. sąvartyno mokestis, skatinantis aktyviau ieškoti atliekų naudojimo būdų;

31.4. savanoriški valstybės ir savivaldybės institucijų ir (arba) įmonių įsipareigojimai pirkti iš antrinių žaliavų pagamintus gaminius;

31.5. pagalba smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, siekiantiems išvien spręsti atliekų tvarkymo problemas.

32. Atliekų naudojimo priemonės yra:

32.1. atliekų rūšiavimas susidarymo vietose ir geros kokybės antrinių žaliavų surinkimas, įskaitant antrinių jų rūšiavimą;

32.2. antrinių žaliavų naudojimo, gaminių iš antrinių žaliavų gamybos ir jų rinkos plėtra;

32.3. atskiras biodegraduojamųjų atliekų surinkimas ir perdirbimas;

32.4. energijos gavyba iš atliekų (atliekų sudeginimas specialiose šilumos (elektros) jėgainėse).

33. Naudoti atliekas gali skatinti:

33.1. visų atliekų tvarkymo išlaidų (įskaitant sąvartynų įrengimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo) padengimas pagal principą „teršėjas moka“;

33.2. sąvartyno mokesčio įvedimas ir palaipsnis jo didinimas siekiant didinti atliekų naudojimo konkurencingumą;

33.3. mokesčiai už aplinkos teršimą gaminių atliekomis;

33.4. valstybės ir savivaldybių institucijų organizacinė iniciatyva ir dalyvavimas kuriant atliekų naudojimo įrenginius;

33.5. teisinių ir ekonominių priemonių naudojimas siekiant, kad šilumos (elektros) gamyba iš atliekų taptų konkurencinga;

33.6. efektyvi gamtos išteklių naudojimo leidimų sistema ir griežta jos kontrolė;

33.7. visuomenės informavimas ir mokymas apie atliekų rūšiavimą ir jo svarbą, palankios nuomonės apie gaminius iš atliekų formavimas.

Saugus atliekų šalinimas

34. Atliekas, kurių nepavyksta išvengti, o vėliau – panaudoti, leidžiama šalinti tik atliekų šalinimo įrenginiuose, įrengtuose ir eksploatuojamuose pagal teisės aktų reikalavimus.

35. Be šalinimo sąvartyne, atliekos gali būti deginamos naudojant energiją arba eksportuojamos.

36. Šalyje kuriamą sąvartynų sistemą sudaro nepavojingų, pavojingų ir inertinių atliekų sąvartynai. Visi šiuo metu Lietuvoje esantys sąvartynai, iš jų ir priklausantys įmonėms (privatūs), turi būti modernizuoti, kad atitiktų nustatytuosius reikalavimus, arba uždaryti.

37. Pagrindinės šalinimo sistemos modernizavimo priemonės yra šios:

37.1. racionaliai išdėstytų šalinimo įrenginių tinklo sukūrimas su valstybės ir tarptautinių fondų finansine parama;

37.2. efektyvus sąvartyno dujų naudojimas racionaliai parenkant regioninių sąvartynų vietas – surandant (sukuriant) šalia jų biodujų energijos naudotojus;

37.3. efektyvus aplinkosaugos priemonių komplekso taikymas įrengiant sąvartynus.

Atliekų vežimas

38. Atliekos vežamos pagal reglamentuojančius krovinių vežimą Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus, iš jų – specialiuosius pavojingų krovinių vežimą reglamentuojančius teisės aktus ir Bazelio konvenciją dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo ir tvarkymo kontrolės.

Atliekų apskaita ir kontrolė

39. Atliekų apskaitos sistema turi padėti planuoti atliekų tvarkymą tiek savivaldybėse, regionuose (apskirtyse), tiek visoje valstybėje, sudaryti sąlygas efektyviai kontroliuoti šią veiklą.

40. Aplinkos ministro 1999 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 387 „Dėl aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento LAND 32-99 „Gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo ir gamtos išteklių naudojimo limitų bei leistinos taršos į aplinką normatyvų nustatymo tvarka“ patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. [106-3087](#)) patvirtinta gamtos išteklių naudojimo leidimo IV dalis („Atliekų susidarymas ir tvarkymas“) turi būti pertvarkyta rengiantis įgyvendinti Europos Sąjungos taršos integruotos prevencijos ir kontrolės direktyvą. Šiuo tikslu įmonėse turi būti parengta technologinė dokumentacija, pagrįsta materialinio balanso vertinimu, atliekų susidarymo normavimu ir geriausio prieinamo gamybos būdo duomenimis. Turi būti sukurta gamybos atliekų apskaitos sistema, leidžianti gamintojams lengvai kontroliuoti atliekų srautus nuo jų susidarymo iki sutvarkymo ir nustatyti prevencinių atliekų susidarymo priemonių efektyvumą.

41. Atliekų apskaitoje turi būti numatyta pavojingų atliekų kontrolės schema, nustatanti ypač toksiškų pavojingų atliekų identifikavimą, apskaitymą ir kontrolę visais atvejais. Atliekos turi būti priskiriamos pavojingų atliekų kategorijai tik nustatant jų faktinio pavojingumo laipsnį.

42. Atliekų tvarkytojams (atliekų tvarkymo sistemų ir įrenginių operatoriams) turi būti taikomi specialūs gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo reikalavimai, užtikrinantys jų specifinės veiklos kontrolę. Atliekų tvarkymo sistemos efektyvumas dažniausia priklauso nuo specialistų kvalifikacijos. Turi būti įdiegta darni atliekų tvarkymo reglamentavimo, administravimo, kontrolės specialistų ir atliekų tvarkymo įmonių darbuotojų mokymo sistema.

43. Būtina atlikti bankrutavusių ir bankrutuojančių įmonių aplinkosauginį auditą – nustatyti faktišką esamų (sukauptų) atliekų kiekį ir numatyti jų sutvarkymo priemones.

Visuomenės informavimas ir švietimas

44. Atliekų tvarkymas – visų gyventojų ir ūkio subjektų rūpestis, todėl labai svarbu jiems teikti reikiamą informaciją. Valstybės ir savivaldybių institucijos, atliekų tvarkymo sistemų operatoriai (atliekų tvarkytojai) privalo supažindinti visuomenę su organizaciniais ir technologiniais atliekų tvarkymo projektais, jų įtaka aplinkai ir žmonių sveikatai.

45. Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategijoje ir veiksmų programoje išdėstyti principai, kuriais remiantis numatoma plėtoti visų prie aplinkosauginio švietimo proceso prisidedančių institucijų veiklą, nurodyti tikslai ir uždaviniai, nustatytos prioritetinės kryptys.

46. Prie atliekų tvarkymo turi aktyviai prisidėti visuomenė. Visuomeninės ir verslo organizacijos turėtų padėti priimti ir įgyvendinti sprendimus, propaguotų atliekų tvarkymo sistemos modernizavimą. Būtina skatinti Lietuvos nevyriausybinės organizacijas dalyvauti atitinkamų tarptautinių organizacijų veikloje.

Atliekų tvarkymo valdymo institucinė struktūra

47. Valstybės ir savivaldybių institucijų funkcijas ir atsakomybę atliekų tvarkymo srityje nustato Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas (Žin., 1998, Nr. [61-1726](#)), Lietuvos

Respublikos vietos savivaldos įstatymas (Žin., 1994, Nr. [55-1049](#); 2000, Nr. [91-2832](#)), kiti įstatymai ir teisės aktai, nustatantys institucijų funkcijas ir reglamentuojantys atliekų tvarkymą.

48. Valstybės ir savivaldybių institucijų kompetencija ne visada aiškiai nustatyta, todėl būtina tobulinti atliekų tvarkymo viešojo administravimo sistemą.

49. Rekomenduojama sukurti Lietuvos atliekų tvarkymo tarybą prie Aplinkos ministerijos – kolegialų atliekų tvarkymo patariamąjį organą, sudarytą iš atsakingų valstybės institucijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, suinteresuotų verslo ir visuomeninių organizacijų atstovų.

V. FINANSAVIMAS

50. Išankstiniais skaičiavimais, iki 2006 metų atliekų srautų tvarkymo ir regioninių atliekų tvarkymo sistemų diegimo programoms, galimybių studijoms ir kitai dokumentacijai parengti reikėtų 8,6 mln. litų; investicijų iki 2012 metų – 800 mln. litų.

51. Numatoma, kad programų, galimybių studijų ir kitos dokumentacijos rengimo ir investicijų finansavimo šaltiniai – Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, Gaminių ar pakuotės atliekų tvarkymo programa, Aplinkos apsaugos rėmimo programa, ISPA fondas, dvišaliai ir daugiašaliai donoriai, taip pat privačios investicijos.

52. Konkrečios lėšos ir finansavimo šaltiniai šio plano priemonėms įgyvendinti nustatomi rengiant Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, derinant bendradarbiavimo programas su dvišaliais ir daugiašaliais donoriais, rengiant ir tvirtinant ISPA projektų sąrašus.

VI. SAVIVALDYBIŲ IR REGIONINĖS ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS

53. Savivaldybės atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo reglamentavimą, administravimą ir organizavimą savo teritorijose.

54. Savivaldybės institucijos patvirtina savivaldybės atliekų tvarkymo planą ir savivaldybės atliekų tvarkymo taisykles, reglamentuojančias komunalinių atliekų tvarkymo sistemą. Taisyklės privalomos visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, esantiems savivaldybės teritorijoje. Taisyklių nuostatų ir reikalavimų įgyvendinimas turi užtikrinti racionalų komunalinių atliekų tvarkymo valdymą, tinkamą atliekų tvarkymo valstybinių užduočių ir finansinių įsipareigojimų vykdymą.

55. Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse privalo būti nurodytos šios priemonės:

55.1. pavojingoms buities atliekoms, iš jų fiziniams asmenims priklausančių transporto priemonių pavojingoms atliekoms, surinkti;

55.2. biodegraduojamosioms atliekoms, esančioms komunalinėse atliekose, tvarkyti;

55.3. antrinėms žaliavoms (popieriaus (kartono), plastikų, metalų, tekstilės atliekoms), esančioms komunalinėse atliekose (taip pat pakuočių atliekoms, pakliuvusioms į komunalines atliekas), surinkti, rūšiuoti ir perdirbimui parengti;

55.4. didžiosioms komunalinėms atliekoms surinkti ir tvarkyti;

55.5. statybos ir griovimo atliekoms surinkti ir tvarkyti;

55.6. gatvių, šaligatvių ir teritorijų valymo sąšlavoms tvarkyti;

55.7. buitinės technikos įrenginių atliekoms surinkti ir tvarkyti;

55.8. kitiems aktualiems specifinių komunalinių atliekų srautams tvarkyti.

56. Svarbiausioji savivaldybės institucijų užduotis – pasiūlyti viešąją komunalinių atliekų tvarkymo (surinkimo, naudojimo ir šalinimo) paslaugą visiems gyventojams ir ūkio subjektams (įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms), užtikrinti, kad ši paslauga atitiktų aplinkosauginius, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus, būtų patogi ir prieinama vartotojams.

57. Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir

tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą.

58. Savivaldybės ir atliekų tvarkytojai turi imtis visų priemonių, siekdami, kad už komunalinių atliekų tvarkymą mokėtų visi atliekų turėtojai.

59. Nustatant įmokų (tarifų arba vietinės rinkliavos) už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas dydį, siūloma palaiapsniui pereiti nuo įmokos vienam gyventojui prie įmokos už konteinerio ištuštinimą priklausomai nuo jo dydžio ir tuštinimo dažnumo nustatymo. Komunalinių atliekų surinkimo sąnaudas visų pirma lemia konteinerių tuštinimo sąnaudos, o panaikinus privalomąją gyventojų registraciją sunku nustatyti namų valdos (buto) gyventojų skaičių. Ši įmokos nustatymo principą siūloma taikyti pirmiausia individualioms namų valdoms, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms.

60. Atliekų tvarkytojai turėtų teikti viešąsias komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas už mažiausią kainą, užtikrinančią priimtina paslaugų teikimo lygį, atsižvelgiant ne tik į ekonominius, patogumo naudotojams, bet ir aplinkosaugos bei higienos reikalavimus.

61. Siekiant užtikrinti viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybę, turi būti racionaliai sutvarkyta atliekų tvarkančių įmonių registracijos ir gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo sistema, užtikrinanti naudojamų atliekų tvarkymo priemonių techninio ir aplinkosauginio lygio kontrolę.

62. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms pertvarkyti ir modernizuoti reikia nemažų investicijų, kurias sukaupti tik pagal principą „teršėjas moka“ gana sunku. Valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą, nes jos labiausiai padeda modernizuoti komunalinių atliekų tvarkymą nevienodai išsivysčiusiuose šalies regionuose. Šios sistemos – pagrindinė Europos Sąjungos atliekų direktyvų reikalavimų įgyvendinimo Lietuvoje priemonė, todėl kiekviena jų turi užtikrinti Lietuvos Respublikos įsipareigojimų plėtoti viešąją komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą ir pasiekti atitinkamą jos lygį vykdymą.

63. Ypač svarbus pasirengimo stoti į Europos Sąjungą laikotarpiu atliekų tvarkymo infrastruktūros finansavimo šaltinis yra ISPA fondo parama, kuri Lietuvai teikiama Europos Sąjungos reikalavimų įgyvendinimui finansuoti pagal Partnerystės programą.

64. Regioninių atliekų tvarkymo sistemų diegimo ir plėtojimo projektus, atitinkančius ISPA reikalavimus, finansuoti numatoma pagal tokią schemą: 50 procentų – ISPA lėšos, 20 procentų – Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos, 30 procentų – paskolų su valstybės garantija lėšos. Kadangi regionai išsivystę nevienodai, atlikus visos apimties galimybių studijas ir kitus parengiamuosius darbus, ši finansavimo schema gali būti tikslinama – atsižvelgiant į mažą gyventojų mokumą, didinama dotacinė paramos dalis.

65. Skatinamos privačios investicijos į atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą, kad valstybei būtų lengviau vykdyti įsipareigojimus.

66. Sistema kuriama kiekvienoje apskrityje, tačiau apsiriboti viena apskritimi nerekomenduojama siekiant taupumo.

67. Sistemos galimybių studijose turi būti numatytos priemonės atliekų kiekiui, patenkančiam į sąvartynus, mažinti pagal Europos Sąjungos direktyvose nustatytus reikalavimus; taip pat turi būti numatytos priemonės ir lėšos komunalinių atliekų tvarkymo sistemai plėsti visuose savivaldybių miestuose, miesteliuose ir kaimuose.

68. Savivaldybės institucijos įgyvendina savo teises, pareigas ir atsakomybę atliekų tvarkymo srityje pačios arba pasinaudodamos savivaldybių kooperacijos kuriant regionines atliekų tvarkymo sistemas sudaromomis galimybėmis. Šios sistemos skirtos komunalinėms atliekoms tvarkyti, visų pirma – tinkamai joms šalinti, tačiau gali būti pritaikytos ir gamybos atliekų srautams tvarkyti.

69. Kiekviena savivaldybė gali nuspręsti, kiek prisidės prie regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimo, ir pavesti (perduoti) kai kurias (ar visas) atliekų tvarkymo organizavimo funkcijas kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai.

70. Šiuo metu galiojanti teisinė bazė nepalanki kelių savivaldybių atliekų tvarkymo įstaigoms, įmonėms ar organizacijoms steigti, todėl būtina ją tobulinti ir tinkamai reglamentuoti tokių atliekų tvarkymo įstaigų, įmonių ar organizacijų steigimą ir valdymą.

71. Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos plėtros užduotys yra:

71.1. užtikrinti iki 2004 metų viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos pasiūlą visiems miestų, miestelių ir kaimų (didesnių kaip 1000 gyventojų) gyventojams ir ūkio subjektams (įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms);

71.2. siekti, kad ši paslauga būtų pasiūlyta:

71.2.1. iki 2005 metų – visuose miesteliuose ir kaimuose, turinčiuose daugiau kaip 500 gyventojų;

71.2.2. iki 2006 metų – visuose kaimuose, turinčiuose daugiau kaip 200 gyventojų;

71.2.3. iki 2007 metų – visiems fiziniams ir juridiniams asmenims.

Laikoma, kad paslauga įdiegta, jeigu ja naudojasi 85 procentai ar daugiau tos teritorijos ūkio subjektų (įmonių, įstaigų ir organizacijų) ir gyventojų;

71.3. parengti dokumentaciją (galimybių studijas ir kitą), būtiną ISPA finansavimui gauti:

71.3.1. Klaipėdos, Marijampolės ir Vilniaus regionams – 2002 metais;

71.3.2. Telšių, Utenos ir Panevėžio regionams – 2003–2004 metais;

71.3.3. Kauno regionui – 2004–2005 metais;

71.4. parengus dokumentaciją, būtiną ISPA finansavimui gauti, įgyvendinti investicinius regioninių atliekų tvarkymo sistemų diegimo projektus ne vėliau kaip per 2-4 metus;

71.5. pradėjus eksploatuoti regioninę sąvartyną, atitinkantį visus nustatytuosius reikalavimus, nutraukti atliekų šalinimą kituose to regiono sąvartynuose, neatitinkančiuose sąvartynų taisyklių reikalavimų, taip pat imtis priemonių šiems sąvartynams uždaryti;

71.6. užbaigti iki 2012 metų uždarytų sąvartynų rekultivavimą; nustatyti, kad regioninių atliekų tvarkymo sistemų dokumentacijoje (galimybių studijoje ir kituose dokumentuose) turi būti numatytas uždaromų sąvartynų rekultivavimo planas ir lėšos jam įvykdyti.

VII. GAMYBOS IR SPECIFINIŲ ATLIEKŲ SRAUTŲ TVARKYMAS

72. Gamybos atliekos sudaro didelę dalį visų atliekų. Dauguma šių atliekų turi būti tvarkomos naudojant specifines atliekų tvarkymo technologijas. Kai kurios jų panašios į komunalines atliekas, todėl joms tvarkyti naudotinos analogiškos priemonės.

73. Gamybos atliekų tvarkymą įmonės turi organizuoti pagal gamtos išteklių naudojimo leidimuose ir technologiniuose reglamentuose nustatytą tvarką. Kadangi dalis specifinių atliekų susidaro komunalinių ir joms prilyginamų atliekų sraute, šių atliekų tvarkymo klausimus turi spręsti ir savivaldybės.

74. Siekiant geriau tvarkyti gamybos atliekas, ypatingo tvarkymo reikalingos atliekos turi būti išskirtos iš specifinių atliekų srautus; turi būti parengti specialūs jų tvarkymo reikalavimai.

75. Pagrindiniai specifiniai atliekų srautai, kuriems tvarkyti nustatomos valstybinės užduotys ir specialūs reikalavimai, yra:

75.1. pavojingos atliekos;

75.2. biodegraduojamosios atliekos;

75.3. pakuočių atliekos;

75.4. antrinės žaliavos;

75.5. statybos ir griovimo darbų atliekos.

Šiuos srautus galima išskirti tiek iš gamybos, tiek ir iš komunalinių atliekų.

76. Kiti svarbūs gamybos ir verslo atliekų srautai yra:

76.1. maisto produktų gamybos atliekos ir netinkami naudoti maisto produktai;

76.2. netinkamos naudoti transporto priemonės ir jų dalys, iš jų netinkamos naudoti padangos;

76.3. buitinės technikos ir jos dalių atliekos;

76.4. nuotekų valymo dumblas.

77. Visi minėtieji atliekų srautai, plėtojant atliekų tvarkymo sistemas, gali būti skaidomi dar smulkiau, atsižvelgiant į išryškėjusią jų tvarkymo specifiką.

Pavojingų atliekų tvarkymas

78. Atskirą atliekų grupę sudaro pavojingos atliekos. Absoliuti dauguma šių atliekų susidaro gamybos ir verslo įmonėse ir tik nežymi dalis – buityje.

79. Atsižvelgiant į tvarkymo specifiką, išskiriami šie pagrindiniai pavojingų atliekų srautai:

79.1. naftos produktų atliekos;

79.2. naftos produktais užterštos atliekos;

79.3. pavojingos transporto priemonių atliekos;

79.4. sunkiaisiais metalais užterštos atliekos;

79.5. cheminių medžiagų atliekos;

79.6. medicininės atliekos.

Plėtojant atliekų tvarkymo sistemas, šie atliekų srautai gali būti skaidomi į smulkesnius, atsižvelgiant į jų tvarkymo specifiką.

80. Visi pavojingų atliekų srautai turi būti tvarkomi pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir šių atliekų tvarkymo reglamentus ir griežtai kontroliuojami.

81. Savivaldybės, organizuodamos ir plėtodamos komunalinių atliekų surinkimo sistemas, turi organizuoti buityje susidarantių pavojingų atliekų ir smulkių pavojingų atliekų partijų, galinčių patekti į komunalines atliekas iš organizacijų, įstaigų ir įmonių (išskyrus tas įmones, kuriose pavojingos atliekos susidaro gamybos procese), atskirą surinkimą ir perdavimą pavojingų atliekų tvarkytojams.

82. Pavojingų atliekų tvarkymo infrastruktūrą turi sudaryti visas kompleksas, įskaitant ir šių atliekų šalinimo įrenginius, kuriuos rekomenduojama įrengti vienoje esamos regioninės pavojingų atliekų tvarkymo įmonės bazėje – visų pirma su valstybės parama ir iš tarptautinių investicijų reikia pastatyti pavojingų atliekų deginimo ir stabilizavimo įrenginius.

83. Restruktūrizuojant Lietuvos Respublikos ūkį, išliko didelė problema – kaip identifikuoti anksčiau susidariusias pavojingų atliekų sancaupas ir užterštas teritorijas ir jas tvarkyti apsaugant aplinką ir žmonių sveikatą nuo taršos pavojaus. Šiuo tikslu turi būti sutvarkyta įstatymų bazė ir surasti finansavimo šaltiniai (iš jų – valstybės ir tarptautiniai paramos fondai). Prioritetas – iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo susikaupusių pesticidų atliekų tvarkymas pagal atskirą Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą programą.

84. Turi būti sugriežtinta gamtos išteklių naudojimo leidimų pavojingų atliekų tvarkytojams išdavimo tvarka, numatanti šiuos specialistus atestuoti.

85. Visų pirma turi būti sukurta saugaus medicininė atliekų šalinimo infrastruktūra. Šių atliekų cheminė dezinfekcija, terminis ir mikrobanginis sterilizavimas – tik tarpiniai metodai, palengvinantys jų saugojimą, vežimą, tačiau iki galo neišsprendžiantys šių atliekų saugaus šalinimo problemas.

86. Pavojingų atliekų tvarkymo užduotys nustatomos ir jų tvarkymas organizuojamas pagal Valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo programą, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 761 „Dėl Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos ir jos įgyvendinimo priemonių“ (Žin., 1999, Nr. [52-1695](#)).

Biodegruojamųjų atliekų tvarkymas

87. Dėl didelės įtakos klimato kaitai biodegruojamosios atliekos pagal Europos Sąjungos sąvartynų direktyvos reikalavimus išskiriamos į atskirą atliekų tvarkymo srautą.

88. Gamybinės kilmės biodegruojamosios atliekos turi būti perdirbamos.

89. Šalinti rūšiuotas biodegruojamąsias atliekas sąvartyne turi būti uždrausta. Šis reikalavimas turi būti įgyvendinamas palaipsniui, vadovaujantis toliau pateiktomis į sąvartyną patenkančių atliekų mažinimo užduotimis. Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose ir visose

kuriamose regioninėse atliekų tvarkymo sistemose turi būti numatomos priemonės biodegruojamųjų atliekų surinkimui ir perdirbimui palapsniui plėtoti:

89.1. atskiras žaliųjų atliekų surinkimas ir apdorojimas paprasčiausiose kompostavimo aikštelėse. Skatinamas ir individualus kompostavimas;

89.2. atskiras maitinimo įstaigose susidarančių maisto ruošimo atliekų ir netinkamų maisto produktų surinkimas ir kompostavimas, naudojant modernias technologijas, užtikrinančias griežtus aplinkosaugos ir higienos reikalavimus;

89.3. atskiras biodegruojamųjų atliekų, esančių komunalinėse atliekose, surinkimas ir kompostavimas;

89.4. komunalinių atliekų kompostavimas pramoniniu būdu, taikant naujas technologijas, – techninio komposto, numatomo naudoti užterštoms ar nuniokotoms teritorijoms rekultivuoti ar miškui tręšti, gamyba;

89.5. biodujų išgavimas specialiuose pramoniniuose įrenginiuose;

89.6. nerūšiuotų komunalinių atliekų deginimas specialiose šilumos (elektros) jėgainėse, išgaunant energiją.

90. Biodegruojamosios atliekos turi būti naudojamos taikant šias technologijas: kompostavimą – neatidėliotinai, o biodujų gamybą ir atliekų deginimą išgaunant energiją – vėliau.

91. Biodegruojamųjų atliekų perdirbimo technologijų (ypač atliekų deginimo išgaunant energiją ir biodujų gamybos specialiuose įrenginiuose) efektyvumas priklauso nuo gamybos apimtys, taip pat stambaus energijos ar biodujų vartotojo buvimo arti įrenginių, todėl skatintina ūkio subjektų kooperacija tokiems projektams įgyvendinti.

92. Biodegruojamųjų atliekų tvarkymo užduotys yra:

92.1. išnagrinėti galimybes Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose (kuriant regioninių atliekų tvarkymo sistemų dokumentaciją):

92.1.1. kompostuoti komunalines atliekas pramoniniu būdu taikant naujas technologijas;

92.1.2. sudeginti nerūšiuotas komunalines atliekas specialioje šilumos (elektros) jėgainėje išgaunant energiją;

92.2. užtikrinti, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biodegruojamosios atliekos sudarytų:

92.2.1. iki 2010 metų – ne daugiau kaip 75 procentus 2000 metų kiekio;

92.2.2. iki 2013 metų – ne daugiau kaip 50 procentų 2000 metų kiekio;

92.2.3. iki 2020 metų – ne daugiau kaip 35 procentus 2000 metų kiekio.

Pakuočių atliekų tvarkymas

93. Šiuo metu didžioji dalis pakuočių atliekų patenka į komunalines atliekas, jų gana sparčiai daugėja. Į komunalines atliekas patekusios panaudotos pakuotės surenkamos kartu su kitomis potencialiomis antrinėmis žaliavomis. Jų tvarkymui ir apskaitai turėtų būti skiriama kur kas daugiau dėmesio siekiant panaudoti kuo daugiau šių atliekų medžiaginių ir energetikos išteklių.

94. Gamintojai ir importuotojai pagal gamintojo atsakomybės principą privalo organizuoti savo produkcijos pakuočių atliekų surinkimą, perdirbimą ar kitokį naudojimą ir įvykdyti šalyje nustatytas pakuočių atliekų tvarkymo užduotis arba mokėti valstybės nustatytą mokestį už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis, kuris skiriamas pakuočių atliekoms surinkti ir naudoti.

95. Gamintojai, importuotojai, pardavėjai, kiti ūkinės veiklos vykdytojai gali sukurti atskirą pakuočių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemą arba sudaryti atitinkamas sutartis ir naudotis savivaldybių organizuojamomis komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemomis. Rekomenduojama pasinaudoti savivaldybių organizuojamomis komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemomis, kurioms plėtoti (regioninėms atliekų tvarkymo sistemoms kurti) artimiausiu metu numatoma skirti Europos Sąjungos fondų ir valstybės finansinę paramą.

96. Pakuočių atliekų surinkimas ir pirminis rūšiavimas daugiausia priklauso nuo visuomenės narių geranoriškumo ir sąmoningumo, todėl čia ypač svarbus visuomenės švietimas, pradedant nuo ikimokyklinių įstaigų.

97. Pasirenkant pakuotes naujiems gaminiams, rekomenduojama atlikti jų būvio ciklo analizę ir teikti pirmenybę darančioms mažiausią žalą aplinkai.

98. Remiantis Europos valstybių praktika, rekomenduojama pakuotes ženklinti tarptautines nuostatas atitinkančiu specialiu ekologiniu ženklu:

98.1. rodančiu, kad gaminys ypač aukšto aplinkosaugos lygio;

98.2. patvirtinančiu dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje;

98.3. nurodančiu medžiagų, iš kurių pagamintos pakuotės, prigimtį.

99. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo užduotys yra:

99.1. iki 2006 metų pabaigos įdiegti Europos Sąjungos reikalavimus atitinkančią pakuočių ir pakuočių atliekų apskaitos sistemą pagal keturias privalomas įvertinti pakuočių medžiagas – stiklą, popierių ir kartoną, plastiką, metalus;

99.2. iki 2006 metų pabaigos sudaryti organizacines ir technines sąlygas kasmet surinkti ir panaudoti ne mažiau kaip 50 procentų pakuočių atliekų atitinkamai pagal pakuočių medžiagas:

99.2.1. stiklinių – ne mažiau kaip 60 procentų;

99.2.2 popierinių ir kartoninių – ne mažiau kaip 55 procentus;

99.2.3. plastikinių – ne mažiau kaip 25 procentus;

99.2.4. metalinių – ne mažiau kaip 40 procentų;

99.3. išplėtoti iki 2006 metų pabaigos pakuočių atliekų perdirbimo pajėgumus:

99.3.1. stiklinių pakuočių – iki 35 tūkst. tonų per metus;

99.3.2. popierinių ir kartoninių pakuočių – iki 45 tūkst. tonų per metus;

99.3.3. plastikinių pakuočių – iki 6 tūkst. tonų per metus;

99.4. įdiegti iki 2010 metų atskirą kombinuotųjų pakuočių surinkimą ir perdirbimą pagal vyraujančią medžiagą ir (arba) pradėti jas deginti išgaunant energiją;

99.5. įgyvendinti palaipsniui pakuočių atliekų naudojimo ir perdirbimo užduotis:

	Naudojimo procentas (pagal svorį)				
	2002 metai	2003 metai	2004 metai	2005 metai	2006 metai
Popieriaus ir kartono	18	23	35	40	55
Stiklo	20	25	35	40	60
Plastikų	2	10	16	18	25
Metalų	5	10	15	25	40
Iš viso	16	21	32	37	52

	Perdirbimo procentas (pagal svorį)				
	2002 metai	2003 metai	2004 metai	2005 metai	2006 metai
Popieriaus ir kartono	16	20	30	35	40
Stiklo	20	25	35	40	60
Plastikų	2	10	15	15	20
Metalų	5	10	15	25	40
Iš viso	15	20	29	33	43

Antrinių žaliavų surinkimas ir parengimas perdirbti

100. Net ir sukūrus efektyvią pakuočių atliekų tvarkymo sistemą, kaip rodo kitų valstybių patirtis, nemažai pakuočių atliekų ir toliau pateks į komunalinių atliekų srautą. Todėl visais atvejais savivaldybių institucijos turės plėtoti antrinių žaliavų (kurių žymią dalį sudaro pakuočių atliekos) surinkimo, rūšiavimo ir parengimo perdirbti sistemas.

101. Atliekų turėtojai antrines žaliavas turi atskirti nuo kitų komunalinių atliekų ir jas rūšiuoti jų susidarymo vietoje.

102. Antrinių žaliavų surinkimą savivaldybės organizuoja pačios arba paveda tą daryti kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaiga, įmonei ar organizacijai. Nauji antrinių žaliavų surinkimo ir rūšiavimo pajėgumai kuriami ir plėtojami diegiant regionines atliekų tvarkymo sistemas.

103. Antrinių žaliavų surinkimo, rūšiavimo ir parengimo perdirbti sąnaudos turi būti įtrauktos į bendrą tarifą (vietinę rinkliavą) už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir tvarkymą. Siekiant spartinti ir gerinti antrinių žaliavų surinkimą, gali būti remiamas (subsidijuojamas, dotuojamas, kredituojamas) antrinių žaliavų surinkimas, rūšiavimas ir parengimas perdirbti, šiam tikslui skiriant mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ar pakuočių atliekomis surinktas lėšas.

104. Antrinių žaliavų surinkimo užduotys yra:

104.1. pasiekti, kad iki 2006 metų per metus būtų surenkama ir parengiama perdirbti (pagal atliekų svorį) ne mažiau, kaip (visų komunalinių atliekų procentais):

104.1.1. 4 – popieriaus (kartono);

104.1.2. 2 – stiklo;

104.1.3. 1 – plastikų;

104.2. pasiekti, kad iki 2010 metų per metus būtų surenkama ir parengiama perdirbti (pagal atliekų svorį) ne mažiau, kaip (visų komunalinių atliekų procentais):

104.2.1. 6 – popieriaus (kartono);

104.2.2. 3 – stiklo;

104.2.3. 2 – plastikų;

104.3. vykdant antrinių žaliavų surinkimo ir parengimo perdirbti užduotis, kompleksiskai plėtoti šias priemones:

104.3.1. antrinių žaliavų surinkimą atliekų turėtojų apvažiavimo būdu;

104.3.2. specialių konteinerių (su atsidarančiu dugnu), skirtų antrinėms žaliavoms surinkti viešosiose vietose, pastatymą šalia gyvenamųjų namų, parduotuvių ir kitų gyventojų dažnai lankomų vietų;

104.3.3. atskirą antrinių žaliavų (esančių komunalinėse atliekose) surinkimą iš įmonių, įstaigų ir organizacijų į specialius konteinerius arba maišus.

Statybos ir griovimo atliekų tvarkymas

105. Statybos ir griovimo atliekos sudaro nemažą atliekų srautą. Šių atliekų tvarkymą turi reglamentuoti, administruoti ir organizuoti savivaldybių institucijos.

106. Statybos ir griovimo atliekos gali būti perdirbtos, o gautos žaliavos (akmenys, skalda, žvyras, smėlis ir kitos) panaudotos įvairiose statybos srityse.

107. Turi būti įdiegta statybos ir remonto atliekų tvarkymo sistema, nustatanti privalomą reikalavimą kiekviename statybos ir remonto projekte numatyti, kaip bus sutvarkytos susidariusios atliekos.

108. Statybos ir remonto atliekų tvarkymo taisyklėse turi būti nustatytos šių atliekų tvarkymo sąlygos, įskaitant atliekas, užterštas pavojingomis medžiagomis (pvz., asbesto turinčias atliekas), o regioninių atliekų tvarkymo sistemų planuose (galimybių studijose) numatytos priemonės šių atliekų tvarkymui plėtoti.

109. Statybos ir griovimo atliekų tvarkymo užduotys yra:

109.1. pastatyti iki 2006 metų statybos ir griovimo atliekų perdirbimo įrenginius, pajėgius perdirbti visas Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestuose susidarantis statybos ir griovimo atliekas;

109.2. likviduoti iki 2015 metų apleistus ūkinius statinius, o jų griovimo atliekas perdirbti arba panaudoti ūkio subjektų reikmėms.

Gamybos ir specifinių atliekų srautų tvarkymo reglamentavimas ir administravimas

110. Gamybos ir specifinių atliekų srautų tvarkymas reglamentuotas nepakankamai, nenustatytos jų tvarkymo užduotys, apskaita gana formali. Šių atliekų tvarkymo administravimas neužtikrina bendrųjų atliekų tvarkymo reikalavimų įgyvendinimo, todėl šiuo metu nėra galimybių numatyti išsamios jų tvarkymo strategijos.

111. Būtina parengti reikiamus teisės aktus (normatyvus ir reglamentus), reglamentuojančius šių atliekų srautų tvarkymą ir jų tvarkymo plėtros programas.

112. Gamybos ir specifinių atliekų srautų tvarkymo norminius dokumentus ir reglamentus, kuriuose nustatomi pagrindiniai šių atliekų tvarkymo reikalavimai, rengia ir tvirtina Aplinkos ministerija.

113. Gamybos ir specifinių atliekų srautų apskaitos sistemą organizuoja Aplinkos ministerija. Aplinkos ministerijos regioniniai aplinkos apsaugos departamentai ir jų agentūros vykdo šių atliekų apskaitą ir kontroliuoja, kaip ūkio subjektai (įmonės, įstaigos ir organizacijos) ir savivaldybių institucijos laikosi nustatytųjų reikalavimų.

VIII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

114. Šio plano įgyvendinimo priemonės pateiktos priede.

VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

Tikslai	Problemos ir siūlomi jų sprendimo būdai	Priemonė	Terminas	Atsakingos institucijos
I. TEISINĖS PRIEMONĖS				
1. Skatinti atliekų perdirbimą ir naudojimą	1.1. sukurti optimalų ekonominį mechanizmą, skatinantį pakuočių atliekų, antrinių žaliavų, specifinių atliekų surinkimą, perdirbimą ir kitoki naudojimą; parengti ir priimti sisteminio pobūdžio įstatymą, reglamentuojantį gaminių ekologinį apmokestinimą ir surinktų lėšų naudojimą; reglamentuoti gaminių apmokestinimą atskirame įstatyme (ne Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme), kad būtų paprastesnis šių mokesčių valdymas. Šiame įstatyme turėtų būti išplėstas šiuo metu apmokestintų gaminių sąrašas	parengti Lietuvos Respublikos gaminių ekologinio mokesčio įstatymo koncepciją ir projektą, susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimų projektus	2004–2005 metai	Aplinkos ministerija
	1.2. apmokestinti sąvartynuose šalinamas atliekas – įvesti sąvartyno mokestį ir palaipsniui jį didinti, kad labiau apsimokėtų atliekas perdirbti ar kitaip naudoti	parengti Lietuvos Respublikos sąvartyno mokesčio įstatymo koncepciją ir įstatymo projektą	2004–2005 metai	Aplinkos ministerija
	1.3. nustatyti teisės aktuose sąlygas, kuriomis vadovaujantis būtų teikiamas prioritetas gaminiams, pagamintiems iš atliekų, vykdant viešąjį pirkimą, kadangi dėl didelių atliekų surinkimo ir rūšiavimo sąnaudų gaminiai iš atliekų dažnai negali konkuruoti rinkoje, nors ir atitinka tokiems gaminiams keliamus techninius reikalavimus	išnagrinėti teisės aktus, reglamentuojančius viešojo pirkimo organizavimą, ir parengti šių teisės aktų pakeitimus ar naujus teisės aktus	2002–2003 metai	Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
2. Reglamentuoti senos taršos identifikavimą ir likvidavimą, išvengti naujų taršos židinių	2.1. nustatyti senos taršos identifikavimo prievolę, reglamentuoti jos nustatymo priemones, numatyti šios taršos šalinimo finansavimo ir atsakomybės už ją nustatymo principus	parengti įstatymo, reglamentuojančio senos taršos identifikavimą ir likvidavimą, koncepciją ir įstatymo projektą	2002–2003 metai	Aplinkos ministerija
	2.2. sudaryti sąlygas atliekų tvarkymo įrenginiams eksploatuojančioms įmonėms (jas įpareigoti) kaupti lėšas šiems įrenginiams uždaryti, sutvarkyti ir prižiūrėti po	parengti koncepciją, kuria vadovaudamasi įmonės galėtų kaupti lėšas ir jas naudoti atliekų tvarkymo įrenginiams uždaryti ir prižiūrėti po uždarymo, ir	2002–2003 metai	Aplinkos ministerija

	uždarymo, kadangi šiuo metu įmonės, eksploatuojančios atliekų tvarkymo įrenginius (pvz., sąvartynus), lėšų šiems įrenginiams uždaryti, rekultivuoti ir prižiūrėti po uždarymo nesukaupia	reikiamų teisės aktu pakeitimų projektus		
3. Tobulinti atliekų tvarkymo teisinę bazę ir užtikrinti nustatytųjų reikalavimų vykdymo kontrolę	3.1. parengti specifinių atliekų srautų tvarkymo taisykles	parengti ir patvirtinti taisykles, reglamentuojančias naudotos alyvos, netinkamų naudoti automobilių, polichlorintų bifenių (PCB/PCT), elektronikos atliekų ir kitų atliekų srautų tvarkymą	2002–2005 metai	Aplinkos ministerija
	3.2. tobulinti atliekų apskaitos tvarką, kad ji sudarytų sąlygas efektyviai kontroliuoti atliekų tvarkymą	iš dalies pakeisti Atliekų tvarkymo taisykles, patvirtintas aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. 63-2065; 2001, Nr. 45-1604)	2002 metai	Aplinkos ministerija
	3.3. tobulinti gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo atliekas tvarkančioms įmonėms tvarką, kadangi šiuo metu galiojanti tvarka, patvirtinta aplinkos ministro 1999 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 387 „Dėl aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento LAND 32-99 „Gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo ir gamtos išteklių naudojimo limitų bei leistinos taršos į aplinką normatyvų nustatymo tvarka“ patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. 106-3087), neužtikrina specifinės atliekų tvarkymo veiklos kontrolės	iš dalies pakeisti Gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo ir gamtos išteklių naudojimo limitų bei leistinos taršos į aplinką normatyvų nustatymo tvarkos, patvirtintos aplinkos ministro 1999 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 387, IV dalį „Atliekų susidarymas ir tvarkymas“	2003 metai	Aplinkos ministerija
	3.4. perimti mašinų, mechanizmų ir įrenginių, skirtų atliekoms tvarkyti, Europos Sąjungos standartus, kadangi nestandardizuotų mašinų, mechanizmų ir įrengimų naudojimas apsunkina atliekų tvarkymą ir ne visada užtikrina aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimą	išversti ir perimti atitinkamus Europos Sąjungos standartus	2002–2003 metai	Lietuvos standartizacijos departamentas prie Aplinkos ministerijos
	3.5. tobulinti atliekų tvarkytojų registravimo tvarką, siekiant užtikrinti tinkamą atliekų tvarkymo technologijos lygį	pakeisti ir papildyti Atliekų tvarkymo taisykles, patvirtintas aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“	2002 metai	Aplinkos ministerija

	3.6. sudaryti sąlygas savivaldybių institucijoms kontroliuoti komunalinių atliekų tvarkymo veiklą, kadangi šiuo metu jos negali surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolų už savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklių nesilaikymą (pažeidimą), o administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų – nagrinėti administracinių teisės pažeidimų už šių taisyklių nesilaikymą	parengti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso papildymo projektą	2002 metai	Aplinkos ministerija
II. INSTITUCINĖS STRUKTŪROS TOBULINIMAS				
4. Tobulinti atliekų tvarkymo viešojo administravimo sistemą	4.1. aiškiau nustatyti valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją, atsižvelgiant į jų vykdomas pagrindines funkcijas. Aiškiai turi būti nustatyta teisinio, administracinio, ekonominio, paslaugų kokybės bei aplinkosauginio reguliavimo sąveikos struktūra	parengti koncepciją, apibrėžiančią atliekų tvarkymo viešojo administravimo struktūrą, nustatančią valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją atliekų tvarkymo srityje, ir reikiamų teisės aktų pakeitimų projektus	2002–2003 metai	
	4.2. steigti kelių savivaldybių atliekų tvarkymo įstaigas, įmones ar organizacijas, siekiant įgyvendinti griežtus aplinkosauginius atliekų tvarkymo reikalavimus ir panaudoti ISPA fondo lėšas atliekų tvarkymo sistemoms plėtoti. Būtina sukurti teisinę bazę, padėsiančią steigti tokias įstaigas, įmones ar organizacijas ir efektyviai jas valdyti	išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius įstaigų, įmonių ar organizacijų steigimą ir valdymą, parengti pasiūlymus dėl teisinės bazės tobulinimo, siekiant tinkamai reglamentuoti kelių savivaldybių atliekų tvarkymo įstaigų, įmonių ar organizacijų steigimą ir valdymą	2002–2003 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija
III. INFORMACINIS – METODINIS ATLIEKŲ TVARKYMO SEKTORIAUS APRŪPINIMAS				
5. Užtikrinti atliekų tvarkytojų, juos kontroliuojančių institucijų ir visuomenės informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais	5.1. parengti pavyzdines savivaldybių atliekų tvarkymo taisykles ir komentarus, kadangi savivaldybėms, atsakingoms už komunalinių atliekų tvarkymo organizavimą, trūksta pajėgumų ir kvalifikacijos rengti teisės aktus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą jų teritorijose	parengti pavyzdines savivaldybių atliekų tvarkymo taisykles ir komentarus	2003 metai	
	5.2. parengti pavyzdinius vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir tvarkymą nuostatus ir komentarus	parengti pavyzdinius vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir tvarkymą nuostatus ir komentarus	2003 metai	Aplinkos ministerija
	5.3. parengti atliekų tvarkymo įkainių (tarifų) skaičiavimo metodiką ir komentarus (komunalinių atliekų tvarkymas turi būti pagrįstas	parengti atliekų tvarkymo įkainių (tarifų) skaičiavimo metodiką ir komentarus	2003 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija

	principu „teršėjas moka“)			
	5.4. parengti atliekų tvarkymo planavimo rekomendacijas ir praktinį vadovą atliekų tvarkymo planavimui organizuoti. Atliekų tvarkymo planavimas apskrityse ir savivaldybėse turi užtikrinti valstybės nustatytų užduočių ir įsipareigojimų įgyvendinimą atliekų tvarkymo srityje	parengti atliekų tvarkymo planavimo rekomendacijas ir praktinį vadovą atliekų tvarkymo planavimui organizuoti	2002–2004 metai	Aplinkos ministerija
	5.5. siekiant užtikrinti darbuotojų, dirbančių atliekų tvarkymo srityje, aukštą kvalifikaciją, atestuoti pavojingų atliekų tvarkytojus, tobulinti atliekų tvarkymo specialistų mokymo sistemą, apimančią regionų aplinkos apsaugos departamentų inspektorius, savivaldybių atliekų tvarkymo organizatorius, atliekų tvarkymo įmonių specialistus	parengti ir tobulinti mokymo programas, informacinę metodinę darbuotojų, dirbančių atliekų tvarkymo srityje, atestacijos medžiagą, sutvarkyti kvalifikacijos reikalavimus parengti darbuotojų, dirbančių atliekų tvarkymo srityje, atestavimo tvarką	nuolat 2002–2003 metai	Aplinkos ministerija
	5.6. parengti savivaldybių bendradarbiavimo atliekų tvarkymo srityje rekomendacijas ir praktinį vadovą. Griežti aplinkosaugos reikalavimai sunkiai įgyvendinami kiekvienoje savivaldybėje atskirai, todėl statydamos atliekų tvarkymo įrenginius savivaldybės turi bendradarbiauti tarpusavyje	parengti savivaldybių bendradarbiavimo atliekų tvarkymo srityje rekomendacijas ir praktinį vadovą	2002–2003 metai	Aplinkos ministerija
	5.7. sudaryti sąlygas Lietuvos įmonėms gauti naujausią informaciją apie atliekų tvarkymo technologijas ir pasidalyti patirtimi	kas 3 metai rengti parodą ir tarptautinę konferenciją atliekų tvarkymo klausimais	nuo 2003 metų	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija
IV. ORGANIZACINĖS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ INSTITUCIJŲ INICIATYVOS				
6. Įtraukti privačias įmones į atliekų tvarkymo veiklą, skatinti investuoti į šį verslą	6.1. inicijuoti daugelio gamybos ir specifinių atliekų srautų tvarkymą, nes šiuo metu Lietuvos ūkio subjektai dar nesiima (arba imasi vangiai) tvarkyti daugelio gamybos ir specifinių atliekų srautų, nes joms tvarkyti ir perdirbti (naudoti) reikia gausių investicijų, todėl valstybės valdymo ir savivaldybių institucijos turėtų imtis organizacinių veiksmų (iniciatyvų) šių atliekų srautų tvarkymui inicijuoti (paskatinti, organizuoti), pirmiausia – medicininių, pavojingų, statybos ir griovimo, naudotų automobilių demontavimo ir juose esančių pavojingų atliekų, pesticidų, užteršto	organizuoti konkrečių atliekų srautų tvarkymą, koncesijų konkursus: parengti koncesijų konkursų dokumentus, paskelbti (internete, laikraščiuose, laiškais) kvietimus, teikti užsienio ir Lietuvos ūkio subjektams pasiūlymus	2002–2012 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija

	grunto ir panašiai. Tokių iniciatyvų pavyzdžiu galėtų būti informaciniai laišakai-pakvietimai užsienio ir Lietuvos ūkio subjektams imtis vienokių ar kitokių atliekų srautų tvarkymo, koncesijų konkursų parengimas ir organizavimas, įvairių valstybės ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo schemų diegimas ir panašiai			
	6.2. sureguliuoti praktinius atliekų tvarkymo paslaugų teikimo, apribojimo ir nutraukimo, kai pažeidžiamos arba nevykdomos sutarties prievolės, klausimus. Bendruosius sutarčių teisės principus taikyti šiuo atveju nepatogu, nes būtina atsižvelgti ir į socialinius ir higienos aspektus	parengti reikiamų teisės aktų (arba jų pakeitimų) projektus ir pavyzdinės atliekų tvarkymo paslaugų teikimo sutarties projektą	2003 metai	Aplinkos ministerija
V. STRATEGINĖS ATLIEKŲ TVARKYMO PROGRAMOS				
7. Užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų visų atliekų srautų tvarkymą	7.1. organizuoti pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, užtikrinančią kompleksinį pavojingų atliekų tvarkymą – surinkimą, naudojimą, kenksmingumo šalinimą, šalinimą	patikslinti Valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo programą, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 761 „Dėl Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos ir jos įgyvendinimo priemonių“ (Žin., 1999, Nr. 52-1695)	2002–2003 metai	Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija
	7.2. organizuoti medicininių atliekų tvarkymo sistemą, užtikrinančią šių atliekų šalinimo pajėgumų sukūrimą	parengti medicininių atliekų tvarkymo programą	2002–2003 metai	Aplinkos ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija
	7.3. organizuoti savivaldybių ir regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą ir plėtojimą siekiant sukurti regioninių atliekų sąvartynų tinklą ir komunalinių atliekų surinkimo infrastruktūrą ir uždaryti (rekultivuoti) esamus sąvartynus, neatitinkančius aplinkosaugos reikalavimų	parengti savivaldybių ir regioninius atliekų tvarkymo planus, jų įgyvendinimo galimybių studijas ir kitus dokumentus, kurių reikia ISPA finansavimui gauti	2002–2005 metai	Aplinkos ministerija, regioninės plėtros tarybos, apskričių viršininkai, savivaldybės
	7.4. organizuoti biodegrazuojamųjų atliekų tvarkymo sistemą, užtikrinančią kompostavimo ir biodujų gamybos pajėgumų plėtrą	parengti biodegrazuojamųjų atliekų tvarkymo galimybių studiją ir programą	2003–2005 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija
	7.5. organizuoti komunalinių atliekų deginimo specialiose šilumos (elektros) jėgainėse pajėgumų sukūrimą siekiant užtikrinti racionalų atliekų	parengti komunalinių atliekų deginimo programą ir galimybių studijas	2002–2006 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija

	energetikos išteklių naudojimą			
	7.6. organizuoti problematiškų gamybos atliekų ir specifinių atliekų srautų tvarkymo sistemas, užtikrinančias saugų aplinkai šių atliekų tvarkymą	parengti problematiškų gamybos atliekų ir specifinių atliekų srautų tvarkymo galimybių studijas ir programas	2002–2006 metai	Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija